

שי פירון.
המילים 'חומר',
'להספיק',
'למלא', 'לכסות'
זו טרגדיה

סיכום תקופה

הקדנציה השאפתנית של שי פירון במשרד החינוך נפתחה בהבטחות גדולות לרפורמות מרחיקות לכת, אך נקטעה באבה. בראיון לאדם עולם הוא מספר על שברון הלב, התכניות שטרם הוגשמו, כמה מנדטים תקבל מפלגת "יש עתיד" ומה הרגיש כשנתקל במחברת של תלמיד ולדורף

יונתן לוי | איור: רות גוילי

ש

י פירון יושב במשרדו בתל-אביב, מעשן פייפ, ועובר על המודעות של יש עתיד בטרם צאתם לתקשורת. מאז פיטר נתניהו את שרי יש עתיד מהממשלה והכניס את ישראל לסחרור בחירות, אחראי פירון על הקריאטיב של המפלגה; ניכר שהיה מעדיף להמשיך בתפקידו הקודם כשר חינוך, שבו ניסה לערוך רפורמה כללית לא רק בתוכן הלימודים בגנים ובבתי הספר, אלא באופן שבו נתפס מושג החינוך. הצעדים של פירון שעוררו את ההד התקשורתי הגדול ביותר נגעו לצמצום הבגרויות, ופיתוח "למידה משמעותית" שאינה מכוונת למבחנים, חידוש בתי-הספר המקצועיים, בתי-ספר קיץ ולימודי שואה בגנים. עבור הקורא האנתרופוסוף, מוכר פירון כמי שביטא הערכה רבה לזרם חינוך ולדורף, תוך שהוא חותר לשלבו (כמו גם את בתי הספר הדמוקרטיים) במערכת החינוך הכללית. כעת, גורלה של הרפורמה הזאת נמצא בידיים של הדרג המקצועי שממשיך במימוש הרפורמה, ובידיו של מחליפו העתידי במשרד.

אז איך אתה מסכם את הקדנציה?

"זה שברון לב גדול. משהו שנפסק טרם זמנו. השבועיים הראשונים שאחרי הפיטורים היו נוראיים ברמות-על. אבל אחרי זה, ככל שהסתובבתי יותר בארץ, ראיתי שהמצב של הרפורמות הוא טוב יותר ממה שחשבת. הרי התפיסה שלי הייתה לא להתחיל מתוכניות, אלא משינוי התרבות והשפה. ועל זה אני מקבל משוב כל הזמן; עדיין שולחים לי כל מיני דברים שקשורים ברפורמה מכל מיני מקומות. אין ויכוח שמשוה קרה פה בתקופה הזו - ואי אפשר להחניק את הרוח, גם אם יבוא שר חינוך ויחזיר בחינה אחת או שתיים."

תרבותיות, ועל זה שאין אמת אחת, ושצריך ראייה רחבה - ואז תלמיד מקבל מבחן אמריקאי שיש בו תשובה אחת - זה לא מתכתב. או אם מדברים על יצירתיות, ואז נותנים למורה לספרות מכוון כדי שידע מה התשובה הנכונה. המדידה לא מכוונת לשינויים המשמעותיים בלמידה. הגענו למציאות הקיימת בגלל חוסר אמון ובגלל פחד, שחיקה של העצמת המורים וחניקה של יוזמות מקומיות. היום למורה שיוצא מהסמינר, עם המון חלומות והמון רצונות, יש שלוש אופציות: האחת היא לפרוש, השנייה היא להיכנס למערכת חינוך ייחודית, ואין הרבה כאלו, והשלישית זה להיכנס לתלם, להתחיל לדקלם חומרים. כל המילים האלו: 'חומר', 'להספיק', 'למלא', 'לכסות' - זו הטרגדיה.

"יש לי נכדה בת חמש וחצי. היא התחילה ללכת לגן, ופתאום אני מגלה שבגן שלה יש תוכנית הכנה לכיתה א'. זה החריד אותי, אז שאלתי את הגננת למה יש תוכנית כזו. היא אומרת לי, כי בכיתה ב' יש מיצ"ב. בכיתה ד' יש מבחן בינלאומי, אחרי זה המיצ"ב של ה', בכיתה ו' זה הכניסה לחטיבות הביניים, והמבחן הזה הוא אחד דרמטיים ביישוב שלי, כי הוא יקבע אם הילדים ילמדו ברעננה או בפ"ת. וראש המועצה מסביר שהדבר הכי חשוב שזה אחוז הזכאות לבגרות, שעליו נשען בין השאר דירוג היישוב, שקובע גם מה אחוז האקדמאים. זה בעצם עניין אחד, סיפור אחד, שדורש שינוי תרבותי לאורך כל הרצף."

בדיעבד, איך הגיבו המורים והמנגנון לרעיונותיך?

"בשתי תנועות נפשיות: האחת, תנועה רומנטיקנית של חידוש והתערענות, והשנייה של חוסר אמון ביכולת לשנות ולעזוב את המוכר. ישנה בעיה מובנית במערכת החינוך שדווקא בתי ספר צעירים זוכים לתקצוב נמוך בשל ניקוד מופחת למורים ללא ותק; כמו כן, בפני בית

ילדים בחינוך האנתרופוסופי מכבדים למידה. אין זילות של התרבות, ואין מסחור של הערך. המחברת משדרת כבוד. זה הסיפור מאחורי נייר הפרגמנט במחברת, הכלי הסרוג של החליל

ספר ללא ותק של הגשה לבגרות יש מחסומים כשהוא בא לגבש תכניות אלטרנטיביות. זו בעיה גדולה מאד וצריך לפתור אותה."

בעיתון "הארץ" ניכרה התנגדות עזה כמעט לכל מהלך. האם ההתנגדות היתה בגלל יאיר לפיד, הימניות, המעטה הדתי?

"קצת וקצת וקצת. אבל ב'הארץ', באופן מפתיע, מרגע שעזבתי, הופיעו כתבות כמה טוב היה. זה נורא הרגזי אותי. אבל השתדלתי לא לקרוא עיתונים מרגע שנכנסתי לתפקיד. אחרת הייתי נעשה שבשבת. אספר לך סיפור: בראשית הממשלה הקודמת, כשעוד הייתי מנכ"ל "הכל חינוך", הייתי יחד עם נמרוד אלוני בפגישה אצל אישיות ציבורית מוכרת. אלוני ביקש ממנו שיפעל באופן ציבורי לטובת בתי הספר של ילדי העובדים הזרים. והאיש עף עליו - התחיל לומר 'מה פתאום, איזה מין דבר זה, לא מגיע להם', וכולי. אבל הייתה שם לוביסטית בפגישה, ואני קולט אותה בזוית העין לוחשת לו - אדוני, זה כדאי לך. בחמש הייתה הפגישה, ובשש יצא בחדשות שהאישיית פנתה ליועץ המשפטי בבקשה לעזור לילדי העובדים הזרים. לי הדבר הזה מאד הפריע. כשנכנסתי למשרד החינוך השתדלתי לא להיות כזה, ולדבוק בעמדות האידיאלוגיות שלי. לדוגמא, לא היה אדם אחד שדיברתי איתו שלא

המטאפורה שאני כל הזמן משתמש בה היא של אדם שעובר בית, ובשנה הראשונה יש איזה כבל עם בית-מנורה מתגלגל, והגינה לא מוכנה עדיין, וצריך ללכת על קרש מעץ כדי להגיע לבית. זאת החוויה שלי של מה שהשארתי - יש עוד כבל מתגלגל בחוץ, והגינה לא גמורה ועוד אין שלט בחוץ. אבל קרה משהו."

שר החינוך הבא ימשיך את מה שהתחלת?

"אף אחד לא מדבר על הרפורמה הכי גדולה שעשיתי, שלדעתי תלווה את מדינת ישראל עוד הרבה מאוד שנים: זה שהחלפתי את כל מטה החינוך. וכשאתה נמצא מול אריאל לוי במינהל הפדגוגי, ואייל רם במנהל מורים וניר מיכאלי במזכירות הפדגוגית ודני רוזנר במנהל חברה ונוער ועוד ועוד... זה כבר לא אני. זו חבורה שלמה של אנשים שמדברים את השפה, ולכן השינוי הרבה יותר עמוק."

עד כמה הצליחה בעיניך הרפורמה של הבגרויות?

"תחילה נציג את העניין - הרי נוצרה מציאות שבה המבחן הפך ממשהו שמבטא ידע למטרה בפני עצמה. בעיה נוספת היא שסגנון הלמידה לא מתבטא עם ערכי הלמידה - למשל, אם לומדים על רב

פירון ומנהל בי"ס ולדורף שקד, אלון ירושלמי (צילום, יואב בכר, דף הפייסבוק של בי"ס שקד)

החינוך הדמוקרטי כבר הצטרף לזרם הממלכתי. לגבי החינוך האנתרופוסופי, עלו שתי בעיות מהותיות: העובדה שבולדורף מתחילים את הלימודים שנה מאוחר יותר, והבעייה השנייה היא הרצף החינוכי מהגן ועד סוף התיכון

"כל החינוך הדמוקרטי, למעט בית ספר אחד - הצטרפו. לגבי החינוך האנתרופוסופי, התקיימה לא מכבר פגישה ועלו שתי בעיות מהותיות: העובדה שבולדורף מתחילים את הלימודים שנה מאוחר יותר, והבעייה השנייה היא הרצף החינוכי מהגן ועד סוף התיכון. אני מעריך שהן יפתרו."

אני לא רוצה שחינוך האנתרופוסופי ישתלב בכללי כדי להקל על האנתרופוסופים, אלא כי זו מתנה גדולה לחינוך הכללי. ישנם בו כמה ערכים שיכולים לתרום למערכת החינוך. האחד הוא הלימוד על-פי נושאים ותקופות, שיש בו העמקה והתמקדות; השני - החיבור בין גוף לנפש לרוח. השלישי - האסתטיקה, שמובילה לנימוס פנימי ולאיוונים אחרים בנפש האדם. הרביעי - ההבנה שכל ילד צריך, לצורך האיזון ההרמוני שלו, לעסוק במשהו אמנותי. כמו כן, האיזון בין טכנולוגיה וחדשנות למסורתיות ושמרנות. ונושא נוסף - דמות המורה: מה הוא מייצג, מאיזה עולם הוא מגיע, עומק הדאגה לילד ומספר השנים שהוא מחנך את הילד, והקשר האישי שנוצר. אני הכרתי את מערכת החינוך מצוין לפני שננסתי למשרד. אבל אם יש משהו שלא הכרתי לפני כן - והיה עבורי מתנה - זה המפגש עם חינוך האנתרופוסופי, ובעיקר עם אנשי החינוך האנתרופוסופי. האנשים שמחנכים בחינוך אנתרופוסופי, גם אם יחנכו במערכת אחרת, יפכו אותה למשהו אחר. הם מגיעים לחינוך האנתרופוסופי לא רק בגלל התפיסה אלא בגלל הרוח, בגלל היכולת לגעת בנשמות, בגלל ההבנה. יש איים של מצוינות אנושית בכל מערכת החינוך. אבל בחינוך האנתרופוסופי יש ריכוז. ביום שבו ראיתי את המחברת הראשונה - התעלפתי. לא בגלל הציור או הניקיון, אלא בגלל שהרגשתי שהילדים האלה מקבלים משהו שלא כולם מקבלים - ילדים בחינוך האנתרופוסופי מכבדים למידה. אין זילות של התרבות, ואין מסחור של הערך. המחברת משדרת כבוד. זה הסיפור מאחורי נייר הפרגמנט במחברת, הכלי הסרוג של החליל".

הזהיר אותי מתכנית לימודי שואה בגן. ואני אמרתי להם, מה לא ישמעו את הצפירה בגן? בבית לא יהיה עיתון עם נר נשמה? בערוץ הילדים יהיו תכניות כרגיל? אז מה אתם מבלבלים את המוח?"

אחד היעדים שלך היה חידוש החינוך המקצועי; הדבר נתקל בהתנגדות ציבורית עזה, בשל החשש שהחינוך המקצועי משמר פערים עדתיים.

"יש לי ידיד - הטניסאי אנדי רם. הוא סיפר לי על החוויה שלו בילד, איך הוא היה מתאמן שמונה שעות ביום, והולך לוינגייט, ותוך כדי שיחה הבנתי שבועולם שלנו - מה שאתה טוב בו, אתה עושה הרבה, ומה שאתה לא טוב בו, אתה מניח בצד. אם אני ספורטאי מחונן - אני עושה הרבה ספורט. אם אני מוסיקאי מחונן - צריך להתעסק הרבה במוסיקה. אבל אם אין לי שמיעה טובה - לא יצא מזה כלום. מה קורה בבית-ספר? הפוך. אם ילד לא טוב במתמטיקה, יעשו לו שיעור עזר על חשבון שיעור ספורט. במקום לאתר את אזור המצוינות של הילד, ולאפשר לו להתפתח בו, שולחים אותו לחוות עוד ועוד קושי. אנחנו יודעים שבגדול יש שלושה סוגי מצוינות - יש את חכמת הידיים, יש את חכמת הלב, ויש את חכמת הראש. המטרה שלי היא לא חינוך מקצועי, אלא טיפוח המצוינות האישית. ומשום כך צריך בתי-ספר מדעיים, בתי ספר אמנותיים ובתי ספר מקצועיים-טכנולוגיים. זה נורא אנושי ופשוט. ואומרים לי, מה, כבר בכיתה ט' אתה מסליל ילד להיות פחח? ואם זה בתלמה ילין, אבל ריקוד? זה בסדר כי זה בלונדיני, יפה ובמרכז הארץ? הרעיון הוא פיתוח מצוינות, לא פתרון בעיות של חוסר-התאמה למערכת החינוך."

עד כמה הצליח שילוב החינוך האנתרופוסופי והדמוקרטי במערכת הממלכתית?